

“วรรณโรคในสัตว์เลี้ยง”

โดย ● สมาน พิพิชกุล สพ.บ.

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า วรรณโรค เป็นโรคร้ายแรงที่เกิดได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ โดยทั่วไป มนุษย์เราเป็นวรรณโรคโดยติดต่อกันจากมนุษย์ด้วยกันเอง และติดต่อกันจากสัตว์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการบริโภคนมโคและนมกระป๋องที่เป็นโรค นอกจากนี้การบริโภคเนื้อ และอวัยวะของสัตว์ก็เป็นทางติดโรคได้ แต่เคราะห์ดีที่พวกเราได้ทำการหุงต้มให้สุกแล้ว ทำให้เชื้อโรคตายไปเสียก่อน อย่างไรก็ตาม นมโคที่ต้ม เชื้อวรรณโรคถ้าได้ต้มหรือคั้นเสียก่อนแล้วก็ไม่อันตรายแต่อย่างใด แม้จะมีทางทำลายและป้องกันได้แต่ก็มีสารละลายปะปนอยู่หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงปรากฏว่า คนเป็นวรรณโรคจากการบริโภคนมโคมีจำนวนไม่ใช่น้อย

สัตว์เลี้ยงที่เป็นวรรณโรค นอกจากติดต่อกันแล้วยังเป็นโรครุนแรงและเรื้อรังแก่สัตว์เองอีกด้วย แม้ขณะนั้นเราสามารถรักษาโรคนี้ได้ แต่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นเมื่อพบว่าสัตว์ตัวใดเป็นวรรณโรคก็มักเชือดทิ้งหรือทำลายเพื่อเป็นการยับยั้งและป้องกันไม่ให้แพร่หรือไปยังตัวอื่นๆ ในฝูงเดียวกัน

วรรณโรคเกิดจากเชื้อ Mycobacterium tuberculosis ซึ่งมีหลายชนิดหรือหลาย type ด้วยกัน type ที่สำคัญก็คือ

- ๑. Human type
- ๒. Bovine type
- ๓. Avian type

เชื้อวรรณโรคชนิด Human type เกิดได้ในคนเป็นส่วนใหญ่ แต่มันสามารถติดต่อไปยัง ถึง, สุนัข และบางครั้งติดต่อถึงสุนัข และนกแก้วด้วย

เชื้อวรรณโรคชนิด Bovine type เกิดแก่โคกระบือ สุนัข และม้า นอกจากนี้ยังติดต่อถึงมนุษย์ได้ด้วย บางครั้งอาจติดต่อถึง สุนัข, แมว และแกะ

เชื้อวรรณโรคชนิด Avian type เกิดแก่สัตว์ปีกเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็อาจติดต่อไปยัง สุนัข, แกะ และโค กระบือได้ เชื้อวรรณโรคที่เกิดแก่สัตว์ปีกไม่ติดต่อถึงมนุษย์

เชื้อวรรณโรคชนิด Human type และ Bovine type เรียกรวมกันว่า Mammalian type เพราะเชื้อทั้งสองชนิดนี้ เกิดแก่สัตว์

ซึ่งถูกด้วยน้ำนมโดยเฉพาะ หรือเป็นส่วนใหญ่

การติดโรคอาจเกิดขึ้นได้หลายทาง คือ

๑. โดยทางกรรมพันธุ์
๒. โดยทางกินอาหารหรือน้ำ
๓. โดยการหายใจหรือสูดเชื้อเข้าไป
๔. โดยการดื่บพันธุ์
๕. โดยทางผิวหนัง

การติดเชื้อโดยทางกรรมพันธุ์ อาจเกิดขึ้นได้โดยทารกหรือมดลูกของแม่ เป็นวรรณโรค และบางทีแม่อาจเป็นวรรณโรคที่อวัยวะส่วนอื่นอย่างรุนแรง เชื้อผ่านไปทางสายน้ำเหลือง หรือเป็นวรรณโรคที่ต่อมน้ำเหลือง แล้วผ่านเข้าเส้นโลหิตและไหลหมุนเวียนไปยังจุดในครรภ์โดยผ่านทางสายรก ในกรณีเช่นนี้ลูกมักเป็นวรรณโรคของตัวแต่ก็อาจแพร่ไปยัง Portal Lymph nodes ม้าม, ปอดและอวัยวะส่วนอื่น ๆ ได้

การติดเชื้อวรรณโรค โดยทางอาหารและน้ำนั้น ตัวสัตว์ทางได้รับเชื้อโดยทางดังกล่าวนี้ได้ง่าย เพราะสถานที่อยู่อาศัยและภาชนะใช้สอยไม่สะอาดมากนัก น้ำ สุนัขตุกร แมว และไก่ อาจกินอาหารที่เบอนเต็มหะ, อูจจาระ, ปัสสาวะ และกินน้ำนมสัตว์ที่เป็นวรรณโรคหรือมีเชือวรรณโรคเข้าไป เชื้อวรรณโรคที่ติดเข้าไปกับอาหารและน้ำมักทำให้เกิดโรคแก่ต่อมน้ำเหลืองที่อยู่

ใกล้ Pharynx (Pharyngeal lymph Gland) เยื่อลำไส้ และ Mesenteric lymph gland

การติดเชื้อโดยทางหายใจสูดเชื้อเข้าไปนั้นโค กระบือและมนุษย์ติดโรคทางนี้ได้มากที่สุดเพราะปรากฏว่า โค กระบือและมนุษย์มักเป็นโรคแห่งปอดเป็นอันดับแรกเป็นส่วนใหญ่ ต่อเมื่อโรครุนแรงขึ้นจึงได้ลุกลามไปยังอวัยวะส่วนอื่น ๆ อีกในภายหลัง

การติดเชื้อโดยทางดื่บพันธุ์ นับว่ามีน้อยมาก ทงน้อยกว่าตัวพ่อพันธุ์เป็นวรรณโรคที่ตกอันตราย ต่อเมื่อบริเวณปากหรือหลอดเลือดตัวสัตว์เปอริมาโคชั่วคราวดื่บพันธุ์ผู้และเมีย และช่องคลอด อย่างไรก็ตามก็อวัยวะเหล่านี้มักไม่ค่อยพบว่าเป็นวรรณโรค

การติดเชื้อโดยทางผิวหนังนั้น นับว่ามีน้อยมากเช่นกัน เชื้ออาจเข้าไปในทางบาดแผล หรืออาจคิดเครื่องมีดบาดตัดต่าง ๆ นอกจากนั้นเชือวรรณโรคอาจเข้าไปยังตัวสัตว์ได้โดยตรงในเมื่อใช้เข็มหรือท่อแยงหัวนมที่ติดเชือวรรณโรค

สรุปแล้วตัวสัตว์ติดเชือวรรณโรคส่วนใหญ่อจากการหายใจเป็นอันดับแรก และจากกินอาหารและน้ำเป็นอันดับรองลงมา

เมื่อเชือวรรณโรคเข้าไปในร่างกายของตัวสัตว์ ไม่ว่าจะผ่านทางไหนก็ตามมันจะเกาะอวัยวะ หรือเนื้อเยื่อที่มันเข้าไปถึงแล้วเจริญ

แบ่งตัวทำให้เกิดการอักเสบขึ้น มีลักษณะเป็นเม็ดซึ่งเรียกว่า "Tubercle" เมื่อเชื้อเพิ่มปริมาณมากขึ้น อาจหลุดเข้าไปตามท่อหน้าเหลือง และไปทำให้เกิดเม็ดววรรณโรคที่อวัยวะส่วนอื่น ๆ ได้อีก ถ้าเชืວวรรณโรคเข้าไปทางปอดจะทำให้เกิด Tubercle ที่ปอดแล้วลุกลามไปยังต่อมหน้าเหลืองที่อยู่ใกล้ ๆ เช่น Bronchial และ Mediastinal Lymph gland นอกจากนี้อาจลุกลามไปยังเยื่อหุ้มปอดและอาจไปถึงหัวใจได้ ในขณะที่สัตว์ไฮเรอวรรณโรคอาจติดเค็มหะออกแล้วถูกกินผ่าน Pharynx หลอดอาหาร กระเพาะและลำไส้ เมื่อกระเพาะหรือลำไส้เป็นววรรณโรคเรื้อรังอาจลุกลามไปยัง Mesenteric lymphatic gland และหลุดเข้าไปตามเส้นโลหิตซึ่งทำให้เชื้อแพร่ไปทั่วร่างกาย ในกรณีเช่นนี้ จะทำให้สัตว์เป็นววรรณโรคที่อวัยวะทั่วไป เช่นววรรณโรคของเยื่อช่องท้อง(Peritoneum) ม้าม ตับ, ไต, มันท่อมองไขสันหลังเยื่อหุ้มกระดูกและกระดูก มดลูกและเต้านม ฯลฯ

ตุ่มววรรณโรคหรือ Tubercle ที่เกิดขึ้นตามอวัยวะส่วนต่าง ๆ แล้วแต่เชื้อจะเข้าไปที่ใดนั้น เมื่อไม่มีการรักษาหรือร่างกายต้านทานไม่ได้ก็จะขยายโต และแผ่บริเวณกว้างขึ้นจนพบเน่าดับเยื่อส่วนนั้นจะมี Necrosis และ Caseation คือไปจะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีก คือมีหินปูนมาเกาะ ซึ่งเรียกว่า

Calcification การที่มีหินปูนมาเกาะเป็นปฏิกิริยาต่อต้านของร่างกาย เพื่อบรรเทาการอักเสบและให้การแพร่เชืວน้อยลง ตุ่มววรรณโรคอาจเกิดขึ้นเป็นก้อน ๆ รวมกันคล้ายพวงองุ่น ซึ่งเรียกว่า "Grapes" เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นนี้แล้ว แสดงว่าโรคได้ลุกลามถึงขั้นรุนแรงทีเดียว

อาการของววรรณโรคนั้นตั้งแต่แรกมันเกิดแก่อวัยวะส่วนไหน และก้าวหน้าของโรคด้วย อาการทั่วไปก็คล้ายโรคเรื้อรังอย่างอื่นคือสัตว์เบื่ออาหาร ผอมลง มีไข้ไม่สูงนักเกือบตลอดเวลา เมื่อโรคเกิดแก่อวัยวะส่วนไหนจะทำให้อวัยวะส่วนนั้นมีอาการอักเสบ และเมื่อโรคลุกลามรุนแรงมากขึ้นจะทำให้อวัยวะส่วนนั้นปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้เต็มที่และไม่ได้เลยในที่สุด

ในโค-ววรรณโรคมักเป็นเม็ดที่ปอดมากที่สุด ในตอนต้นมักเห็นอาการไม่ค่อยชัดในระยะต่อมาสัตว์จะไอแห้ง ๆ และไอขึ้นเมื่อให้ออกกำลังหรือทำงานสัตว์ผอมลง มีน้ำมูกไหลเล็กน้อย ขณะไออาจมีเค็มหะออกทั้งทางปากและจมูกหายใจถี่และคั้น ถ้าฟังปอดด้วยหูฟังจะได้ยินเสียงที่บวม และมีเสียงเคี้ยยดีในทรวงอกคล้ายปอดอักเสบอย่างรุนแรง ถ้าววรรณโรคเป็นที่กระเพาะและลำไส้สัตว์จะผอม เยื่อชุ่มชื้น ท้องบวม อุณหภูมิของร่างกายมักต่ำกว่าปกติ มีอาการท้องผูก

และท้องเดินสลับกัน ถ้าเป็นที่ถูกอันตรายจะ
 บวมใหญ่มีเนื้อแน่นผิดปกติ แต่ไม่แสดง
 อาการเจ็บปวด และมีความกำหนัดมากขึ้น
 ถ้าเป็นที่เต้านมทำให้เต้านมอักเสบ อาจ
 เพียงข้างเดียวก่อน แล้วดูถัดมาเป็นทั้งสอง
 ข้างและเป็นที่อื่นแข็ง แต่ไม่มีอาการเจ็บปวด
 นานมดตงและไธ่มาขึ้นในที่สดอาจไม่มีน้ำ
 นมเลยก็ได้ น้ำนมที่ได้จากเต้านมเป็นวธรณ
 โรคจะมีเชื้อวธรณโรคปนออกมากด้วย ซึ่ง
 เป็นอันตรายแก่ลูก คนวิตนมและผู้บริโภคน
 ถ้าวธรณโรคนั้นเกิดแก่สมองสัตว์จะมีอาการ
 ซึมและอวัยวะบางส่วนของเป็นอัมพาต ใน
 กรณีเช่นนี้สัตว์จะตายโดยรวดเร็ว และเร็ว
 กว่าที่เป็นกับอวัยวะส่วนอื่น ๆ

ในม้า-ม้ามักติดวธรณโรคจากโค โดย
 กินเชื้อเข้าไป อาจจากน้ำนมหรืออาหารอื่นๆ
 ดังนั้น ม้าจึงมักเป็นวธรณโรคของทางเดิน
 อาหารและต่อมน้ำเหลืองที่เกี่ยวข้องเช่น Me-
 senteric lymph gland เป็นต้น อาการทั่วไป
 ก็เหมือนกับในโคคือเบื่ออาหาร สุขภาพทรุด
 ไทรอมและผอมลง ต่อมาเมื่อโรคดูตามมาก
 ซึมจะแพร่เข้าสู่ต่อมน้ำเหลือง ไปตาม
 ส่วนต่างๆ ของร่างกายเกิดตุ่มวธรณโรคขึ้น
 ทั่วไปเช่นปอด, ม้ามและตับ, เยื่อหุ้มปอด,
 เยื่อหุ้มช่องท้องกระดูก เยื่อหุ้มสมอง หรือ
 แม้แต่มีน้สมอง เป็นต้น

ในสุกร-เชื้อวธรณโรค มักเข้าไปกับ

อาหารและน้ำทำให้ Pharynx ค่อมทอมซิด
 Submaxillary lymph gland ดำได้ และ
 Mesenteric lymph gland เป็นวธรณโรค
 ต่อจากนั้น ก็แพร่ไปยังอวัยวะส่วนอื่น ๆ เช่น
 เดียวกับโค กระบือและม้า

ในสุนัขและแมว - วธรณโรคเกิดทั้งใน
 ทางเดินอาหารและปอดได้พอ ๆ กัน ถ้าสัตว์
 เป็นวธรณโรคแห่งปอด จะแสดงอาการหายใจ
 ลำบาก ไอบ่อย ยิ่งกว่านั้นแมวยังชอบ
 จามอีกด้วย มีน้ำมูกไหลตลอดเวลา เมื่อ
 โรคดูตามไปยังต่อมน้ำเหลืองต่างๆ สัตว์
 มักเป็นท้องมาน ในสัตว์ทั้งสองชนิด ถ้าเป็น
 วธรณโรคมักพบว่า Temporal muscle จะ
 Atrophy ถูกตำลักโหดและอักเสบเรื้อรัง

ความร้ายแรงของวธรณโรคนั้น อยู่ที่ว่า
 มันเกิดแก่อวัยวะที่สำคัญแค่ไหนของร่างกาย
 รวมทั้งความรวดเร็วของการดูตามของเชื้อ
 ด้วย โคนมที่เป็นวธรณโรคที่เต้านม แต่แห่ง
 เดียวอาจมีอยู่ยืนเท่ากับ โคธรรมดาที่ไม่
 เป็นโรคแต่มันจะแพร่เชื้อให้ลูก และมนุษย์ที่
 บริโภคนมของมัน

วิธีการต่างๆ ซึ่งบางทีอาจพบในโรงฆ่า
 สัตว์หรือเมื่อทำการผ่าทวารานั้น บางทีมี
 ลักษณะคล้าย หรือเหมือนวิธีการของวธรณ
 โรคซึ่งอาจมีการเข้าใจผิดเกิดขึ้นได้ วิธีการ
 ที่มีลักษณะคล้ายวธรณโรคอาจมีเช่น-

- ๑. ในโค Echinococcus Cyst มักพบ

ที่ปอดและเต้านม Bacterial Necrosis ของ
เต้านม และ Actinomycosis

๒. ในม้า Glanders Nodules และ
Echinococcus Cyst ในปอดและเต้านม
Lymphadenitis ที่ม้าม

๓. ในแกะ Pseudotuberculosis,
Worm Nodules ในปอด และ Caseous
Lymphadenitis

๔. ในตุ๊กตา-Echinococcus Cyst
ในกรณีที่ยังมีชีวิตอยู่เช่นนี้ ก็อาจ
คัดค้นได้โดยนำ Cyst หรือ Nodules ที่
ส่งด้วยป้าย slide และซ้อมตัด Aaid fost ตรวจ
ดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

สำหรับในสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ การที่จะ
รู้แน่ชัดว่าสัตว์นั้นเป็นวรรณโรคหรือไม่
อาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน คือ

๑. ตรวจด้วย x-ray

๒. โดยแยก และเพาะเชื้อจากอวัยวะ
และสิ่งขับถ่ายต่าง ๆ เช่นอาจตรวจหาเชื้อ
วรรณโรคจากน้านม เต็มหะ น้ามูก และ
อุจจาระเป็นต้น

๓. โดยการทดสอบด้วย Tuberculin
ในสัตว์เลี้ยงทั่วไป มักตรวจวรรณโรค
ด้วยการทดสอบด้วย Tuberculin เพราะเป็น
วิธีง่าย สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า
วิธีอื่นรวมทั้งให้ผลแน่นอนเป็นส่วนใหญ่อีกด้วย
การทดสอบด้วย Tuberculin นี้ อาจทำได้

หลายวิธี เช่น Cutaneous หรือ Dermic
Tuberculin Test, Subcutaneous Tubercu-
lin Intradermal Tuberculin Test และ
Ophthalmic Conjunctival Tuberculin
Test วิธีที่นิยมทำกันในปัจจุบันนี้ ได้แก่
Single Intradermal Tuberculin Test และ
Single Intradermal Comparative Tubercu-
lin Test อย่างไรก็ตามวิธีหลังนี้เป็นวิธีที่
ผลละเอียดและแน่นอนที่สุด

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปทำการทดสอบ
วรรณโรคในโคนมของชาวอินเดียเป็นผู้เลี้ยง
หลายแห่งการที่เจ้าของยอมให้ทดสอบก็เพราะ
ต้องการขายแม่วัวให้ฟาร์ม โคนมมีชื่อแห่ง
หนึ่งซึ่งถ้าแม่วัวปลอดโรคแล้วจะขายได้ราคา
ดีกว่า การที่ฟาร์มนั้นขอไปก็เพื่อนำไป
ลองผสมกับโคนมพันธุ์ต่างประเทศเพื่อศึกษา
ว่าโคลูกผสม จะแข็งแรงและให้น้านมดีหรือไม่
จากการทดสอบคราวนั้นหลายแห่งด้วย
กันปรากฏว่าแทบทุกคอกจะพบโคเป็นวรรณ
โรคไม่มากนักน้อย เมื่อเฉลี่ยแล้วมีประมาณ
๒๕ เปอร์เซ็นต์ ทั้งนี้ถือเป็นตัวเลขที่แน่นอน
ไม่ได้ก็ เพราะจำนวนที่ทำการทดสอบ
มีไม่เกิน ๓๐๐ ตัว และหลังจากนั้นก็ไม่
มีโอกาสได้ไปทดสอบกันอีก อย่างไรก็ตาม
ข้าพเจ้าไม่ได้ติดตามอีกว่า วรรณโรคที่เป็น
นั้นเป็นแก่ปอด เต้านมหรืออวัยวะส่วนอื่น
เมื่อไม่ได้ตรวจเต้านมและแยกเชื้อจากน้านม

แยกเชื้อจากน้ำนมจึงบอกไม่ได้ว่าตัวนมเป็น
วรรณโรคก็เปอร์เซ็นต์ ถึงอย่างไรก็ตาม
ก็ยิ่งเคราะห์ดีที่ว่าประชาชนมักต้มหรือคั้นนม
สดก่อนบริโภค

การที่โคนมของชาวอินเดีย เป็นวรรณ
โรคมกพอจะสันนิษฐานได้ว่ามาจากสาเหตุ
๓ ประการ คือ-

๑. ไม่ได้คัดเลือกโคที่ปลอดวรรณโรค
ตั้งแต่แรก

๒. การเลี้ยงดูไม่ถูกหลักอนามัย โคนม
ถูกขังอยู่ในคอก หรือโรงที่ทึบและชื้นและ
อุจจาระหมักหมมส่งกลิ่นรบกวนตลอดเวลา
ไม่มีอากาศบริสุทธิ์เพียงพอ โคไม่ได้รับแสง
แดดและไม่ได้ออกกาดังเคย

๓. ไม่มีการตรวจ และทดสอบวรรณ
โรคเป็นระยะๆ โคเป็นโรคมักยังคงอยู่ในฝูง
ต่อไปและติดต่อกันเรื่อย ๆ

ส่วนโคนม ของทางราชการกรมปศุสัตว์
ซึ่งเลี้ยงไว้เผยแพร่และทดลองนม ได้คำนึงถึง
เรื่องนี้อยู่เสมอ ได้มีการสั่งซื้อและคัดโค

ปลอดวรรณโรคตั้งแต่แรก การเลี้ยงดู
สะอาดถูกอนามัย มีการทดสอบวรรณโรค
เป็นระยะ ๆ ทุกปี และไม่เคยปรากฏว่าโค
เหล่านี้เป็นวรรณโรคเลย

จำนวนสัตว์เป็นวรรณโรคนี้ยังไม่ทราบ
เปอร์เซ็นต์แน่นอนเพราะยังไม่มี การสำรวจแต่
ก็พบเชื้อไม่บ่อยครั้งนัก จากอวัยวะที่เก็บจาก
โรงฆ่าสัตว์

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ทางกองวิชาการ
กรมปศุสัตว์ ได้จัดตั้งเจ้าหน้าที่เดินทางไปทำ
การสำรวจโรคสัตว์ตาม โครงการพัฒนาการ
ภาคอีสานซึ่งมีการทดสอบวรรณโรคในโค
กระบือรวมอยู่ในโครงการด้วย วิธีการทดสอบ
ใช้วิธี Single Subcaudal Intradermal
Test โดยใช้ Tuberculin ของบริษัทพอร์ท
ทีอิดจ์ แห่งอเมริกา การทดสอบได้เลือก
ทดสอบในบางหมู่บ้าน ในสี่จังหวัดคือจังหวัด
กาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัด
ร้อยเอ็ด และนครพนม จำนวนสัตว์ที่ได้รับ
การทดสอบมีดังต่อไปนี้

สถานที่	จำนวนสัตว์ที่รับการทดสอบ		จำนวนสัตว์ที่เป็นวรรณโรค		จำนวนสัตว์ที่สงสัย	
	โค	กระบือ	โค	กระบือ	โค	กระบือ
จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๔๓	๓๖๗	-	๑	-	๑
„ มหาสารคาม	๒๕๖	๒๗๓	-	๒	-	-
„ ร้อยเอ็ด	-	๕๐๗	-	๓	-	๕
„ นครพนม	๑๗๒	๓๕๕	-	๑	-	๓
รวม	๕๗๑	๑๕๕๒	-	๗	-	๙

การทดสอบในสัตว์ที่มีโคที่ได้รับการทดสอบทั้งหมด ๕๗๓ ตัว และกระบือ ๑๕๓๓ ตัว ผลปรากฏว่า ไม่พบโค เป็นวรรณโรคเลย ส่วนกระบือพบว่า เป็นวรรณโรค ๗ ตัว และอยู่ในข่ายสงสัย ๘ ตัว สำหรับในรายที่สงสัยนี้ จะต้องทดสอบยืนยันอีกครั้งหนึ่ง หลังจากทดสอบครั้งแรกราว ๖๐ วัน จากการสำรวจครั้งนี้ พอจะสรุปได้ว่า โคนานหรือโคพื้นเมืองปลอดภัยจากวรรณโรคหรือเป็นน้อยที่สุด กระบือพื้นเมืองเป็นวรรณโรคประมาณ ๐.๕๖ เปอร์เซ็นต์

ไก่หรือนกที่เป็นวรรณโรค ไม่ติดต่อถึงมนุษย์แต่อาจติดต่อถึงโคกระบือ และแกะได้ โคนหรือสุกรบางตัวอาจเป็นวรรณโรคชนิด Avian type ซึ่งในกรณีเช่นนี้ จะไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ แต่สามารถแพร่เชื้อให้ฝูงไก่หรือพวกมันเองได้ พูดังวรรณโรคในโคส่วนมากผู้เลี้ยง หรือเจ้าของไม่ค่อยสนใจนัก เพราะเลี้ยงไก่ไว้อย่างมากราว ๒ ปีก็จำหน่ายขายไป แต่การทดสอบก็ยอมเป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับไก่พื้นเมือง ในการตรวจอวัยวะจากทราบ

ไก่ตายด้วยโรคอื่น เคยแยกเชื้อวรรณโรคได้ ไม่บ่อยนักเช่นกัน การทดสอบวรรณโรคในไก่ใช้ทดสอบด้วย Tuberculin ชนิด Avian type เท่านั้น

เนื่องจากโรคนี้เป็นโรคทำความเสียหายให้แก่สัตว์เอง และคิดค่อถึงมนุษย์ได้อีกด้วย เจ้าของสัตว์หรือผู้เลี้ยงจะต้องคำนึงและระมัดระวังอยู่เสมอ โดยเฉพาะสัตว์พ่อแม่พันธุ์ ควรตรวจวรรณโรคเป็นระยะ ๆ ไป และจำเป็นที่สุดไนโคนม ซึ่งจะต้องทดสอบกันทันทีเมื่อมีอาการอันน่าสงสัยและการทำโดยสม่ำเสมอทุกปีไปทีเดียว

Reference:-

1. Veterinary Bacteriology and Virology;- Ival Arthuer Merchant
2. Tuberculosis Infectious Diseases Animals. A.B. Paterson, F. F. Stamp and F. N. Ritchie
๓. รายงานผลการสำรวจโรค สัตว์ภาคอีสานตามโครงการพัฒนาการ พ.ศ. ๒๕๐๓